

**MOSTRA DE CINEMA ÀRAB I MEDITERRANI DE CATALUNYA
VI EDICIÓ / FILMOTECA DE CATALUNYA**

**DOSSIER LÍBAN
PAÍS CONVIDAT**

Elaborat per l'Àrea de Món Àrab i Mediterrani de l'Institut Europeu de la Mediterrània
(IEMed)

1. Líban en xifres

Població (2010): 4,1 milions

<i>Estructura per edat de la població (2013)</i>	
0 – 14 anys	22,1%
15 – 64 anys	68,6%
≥ 65 anys	9,4%

Demografia

<i>Població estimada per a 2050</i>	<i>Taxa de natalitat bruta</i>	<i>Taxa de mortalitat bruta</i>	<i>Taxa anual de creixement demogràfic</i>	<i>Índex de fecunditat</i>
milions	per 1000 habitants	per 1000 habitants	%	fills per dona
2012	2012	2012	2012	2012
5,4	14,82	6,63	-0,38	1,76

Índex de desenvolupament humà (IDH)

<i>Esperança de vida en néixer (anys)</i>	<i>Anys d'escolaritat (promig)</i>	<i>Anys d'escolaritat esperats</i>	<i>IDH</i>	<i>Posició dins el rànquing IDH</i>
2012	2010	2012	2012	2012
72,8	7,9	13,9	0,745	72

PIB (milions \$, 2012): 64 220

Creixement del PIB (2010): 1,5%

Educació i formació de capital humà

<i>Taxa neta de matriculació</i>		<i>Despesa pública en educació</i>				
primària	secundària	Ràtio d'alumnes de primària		primària i preescolar	secundària i post-secundària	terciària
(%)	(%)	alumnes per professor	% PIB	% tots els nivells	% tots els nivells	% tots els nivells
2008/12	2008/2012	2007/12	2005/10	2005/2011	2005/2011	2005/2011
95	76	14	1,6	33,3	29,8	29,8

Salut, supervivència i accés als recursos sanitaris

<i>Taxa de mortalitat infantil</i>		<i>Índex de mortalitat materna</i>	<i>Població infectada pel VIH</i>		<i>Població amb accés a aigua potable</i>	<i>Taxa d'ús d'anticonceptius</i>
per 1000 nascuts vius	< 5 anys per 1000 nascuts vius	per 100000 nascuts vius	estimació baixa – estimació alta ----- > 15 anys	% ----- 15 – 49 anys	%	% de dones casades o en parella que en notifiquen l'ús
	2011	2012	2009	2011	2008	2003/2010
15,85	9	25	1550	< 0,1	100	54

Gènere: desenvolupament social

<i>Taxa d'alfabetització d'adults ≥ 15 anys</i>		<i>Taxa bruta combinada de matriculació primària, secundària i terciària</i>	
dones	homes	dones	homes
%	%	%	%
2012	2012	2006/2011	2006/2011
96	93,4	86	82

Tecnologia i comunicació

<i>Usuaris de mòbils</i>	<i>Ordinadors personals</i>	<i>Usuaris d'internet</i>
per 100 habitants	per 100 habitants	per 100 habitants
2011	2010/2011	2011
78,65	71,5	52

Ocupació i atur

		<i>Taxa d'atur</i>			
		total	dones	homes	juvenil
<i>Població ocupada</i> ----- <i>milers</i>	<i>Taxa d'ocupació</i> ----- <i>%</i>	% població activa	% població activa femenina	% població activa masculina	% població activa 15 – 24 anys
2011	2011	2005 - 2010	2005 - 2010	2005 - 2010	2005 - 2010
1326	41,7	9	10,1	8,6	22,1

Gènere: activitat econòmica

<i>Índex de desigualtat de gènere</i>	
classificació	valor
2012	2012
78	0,433

Font: *The Mediterranean in Brief*. IEMed Mediterranean Yearbook 2013, pp. 395 - 422

<http://www.iemed.org/publicacions-es/historic-de-publicacions/anuari-de-la-mediterrania/sumaris/sumari-de-lanuari-iemed-de-la-mediterrania-2013>

1. El país del cedre, un mosaic de fràgils fragments

Antic protectorat francès, el Líban proclama la seva independència el 22 de novembre de 1943. L'estat libanès neix conservant l'essència de les institucions llegades per França i adopta, sota la presidència de Bechara el-Khoury, el "pacte nacional", un pacte tàcit segons el qual els diferents càrrecs de responsabilitat de l'Estat es comparteixen entre les diferents comunitats, amb l'objectiu de promoure la solidaritat entre les comunitats musulmana i cristiana, que conviuen al país del Llevant.

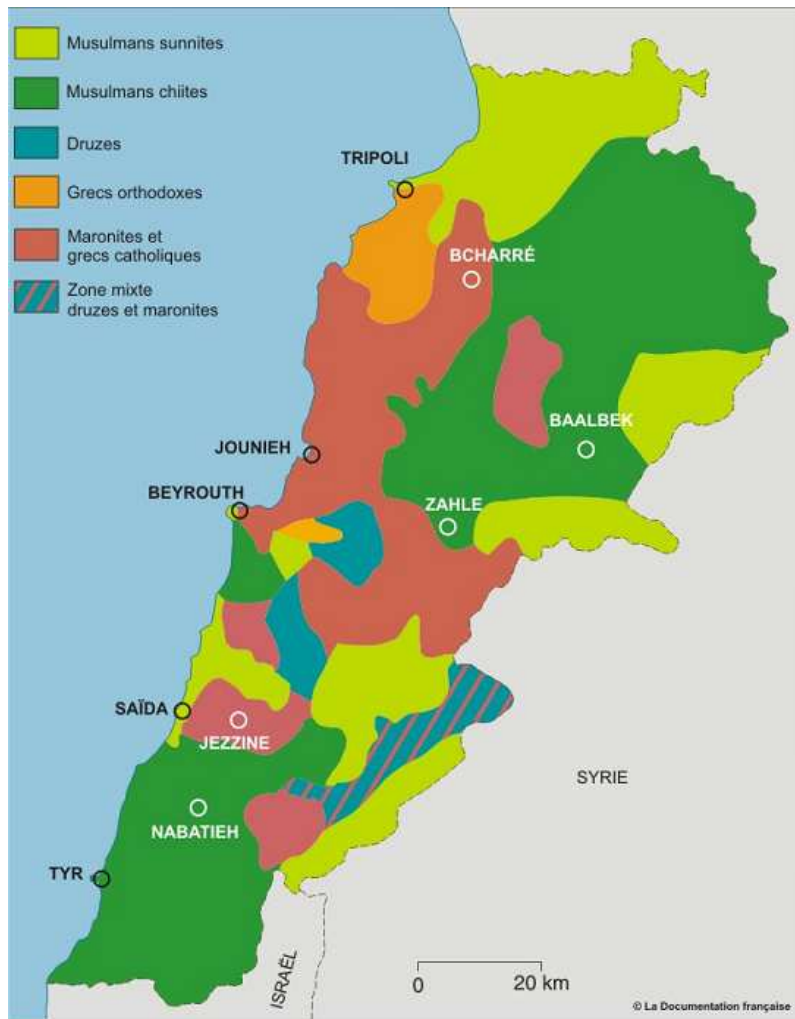
Amb la instauració d'aquest sistema, els musulmans renuncien al vincle amb Síria, mentre que els cristians renuncien a la presència francesa com a garant de la seva seguretat. Es forma un govern democràtic i es funda sobre una base confessional i demogràfica: es tracta d'una república comunitària, ja que atorga a cada comunitat un cert nombre de funcions segons el seu pes demogràfic. Per exemple, el sistema exigeix que el president de la República sigui un maronita, el president del govern, un sunnita, i el president del parlament, un xiïta. I el mateix succeeix amb els escons parlamentaris.

1. A. El Líban, una societat multiconfessional

Així, l'equilibri de la societat libanesa està assegurat pels principis d'igualtat comunitària, de manera que es garanteixi la coexistència en el sí d'una societat plural i multiconfessional. En conseqüència, el Líban és un veritable mosaic cultural amb una riquesa impressionant: hi conviuen 17 comunitats que s'agrupen principalment en dos pols, els musulmans i els cristians. Majoritaris durant la primera meitat del segle XX, els cristians representen avui més del 30% de la població. Les comunitats cristianes inclouen els maronites, i importants comunitats gregues i armènies (ortodoxes i catòliques), així com altres comunitats catòliques orientals i romanes, assíries, caldees i protestants. Dins de la comunitat musulmana s'hi inclouen els xiïtes, els sunnites, els alauites i els ismaïlites, així com també destaca la presència al país d'una important comunitat drusa.

Tot i que s'han previst nombrosos mecanismes polítics per tal d'afavorir la convivència de les diverses comunitats (com ara les quotes per comunitats en el repartiment dels llocs de responsabilitat), la societat libanesa depèn d'un fràgil equilibri, i el seu territori sembla a voltes dividit entre les diferents comunitats: la regió del Mont Líban dominada per drusos i maronites, mentre que al sud dominen els musulmans xiïtes i sunnites, i a la Plana de la Bekaa, domina particularment la comunitat xiïta.

Les comunitats al Líban

Font : La Documentation française

1.B. Dels fenicis als libanesos : l'assalt dels mars, l'assalt del món

Tal com feren els seus ancestres, els libanesos han emigrat als quatre racons del planeta i constitueixen prop d'una comunitat emigrada de 13 milions de persones, una de les diàspores més grans del món. Arrel d'aquestes connexions internacionals, fins el 1975 el Líban era considerat com "la Suïssa d'Orient Mitjà", és a dir, la primera plaça financera de la regió. De fet, la llarga guerra civil i les successives crisis econòmiques - marcades pels rècords en les taxes d'inflació i atur - , van provocar que més de 900.000 libanesos abandonessin el seu país entre 1975 i 1990. L'auge econòmic del continent americà (Brasil, Canadà, Estats Units) va fer que una part d'aquests emigrants s'instal·lessin en aquests països, mentre que una part important va optar per anar als països del Golf, on la descoberta del petroli generà un boom econòmic sense precedents.

1. C. Cultura

En l'àmbit cultural, a conseqüència del sistema polític adoptat, la vida quotidiana està regulada per les lleis comunitàries: ja es tracti de casaments, divorcis o fins i tot de la filiació, existeixen tantes regles com confessions. Tot i això, es visualitza una autèntica cultura libanesa marcada per una profusió literària important, de Khalil Gibran fins a Amin Maalouf, passant per Andrée Chedod. Molts libanesos contribueixen també a l'esplendor científica, intel·lectual i arquitectònica coneguda arreu.

2. El Líban entre la guerra i la pau: a la recerca del fràgil equilibri

Veritable mosaic cultural, el Líban ha hagut de conviure amb uns paràmetres regionals complexos que influeixen directament en la societat libanesa. Així, el 15 de maig de 1948, l'endemà de la proclamació d'independència d'Israel, el Líban s'uneix a les files dels exercits egipci, siria, jordà i iraquia per dur a terme la primera guerra àrab-israeliana.

No obstant això, el fracàs dels exercits àrabs té greus conseqüències per al Líban: 100.000 refugiats palestins es dirigeixen al país. Majoritàriament sunnites, enriqueixen i creen un mosaic comunitari libanès encara més complex. Al llarg de les dècades, el Líban es troba confrontat a dos paràmetres que atien les tensions sense parar: en primer lloc, les pretensions sirianes sobre el territori libanès i, en segon, el problema palestí que es complica a mesura que el conflicte àrab-israelià es perllonga.

Les complicacions engendrades per la primera guerra àrab-israeliana s'agreugen per la Guerra dels Sis Dies (5 - 10 de juny de 1967), ja que a partir de 1975 escata una guerra civil. Aquesta guerra s'origina entre dues fraccions: d'una banda els cristians, i per un altra, els defensors de l'arabisme, recolzats pels palestins. A partir de 1976, la guerra implica també a Síria, que envia les seves tropes per instaurar l'ordre. Aquesta implicació posa en relleu l'amenaça al projecte de la "Gran Síria", promogut pels líders polítics sirians i afavoreix la reconciliació entre els cristians i Israel.

Arriba aleshores el torn d'Israel a l'hora d'implicar-se: l'any 1978, el Tsahal envaeix el sud del Líban, on l'exèrcit lluita contra els palestins. Més endavant, el 1982 Israel llançarà l'operació "Pau a Galilea" amb l'objectiu de destruir la resistència palestina, que acaba amb el bombardeig de l'oest de Beirut i un alto al foc l'11 de juny de 1982.

No obstant l'alto al foc, la violència no deixa el país i poc temps després es produeixen les massacres de Sabra i Xatila (16 - 18 de setembre de 1982). De fet, l'acord que preveia la retirada de les forces israelianes, síries i palestines va ser rebutjat per Síria i una part de la resistència libanesa, i els enfrontaments van continuar.

L'estiu de 1983, el moviment xiïta Amal, moviment pro-sirià de Nabih Berri, combat els israelians al sud del Líban. El seu objectiu és assolir més poder i una major representativitat dels xiïtes després de la reconstrucció de l'estat libanès. Hizbol·là, creat en aquesta època, s'uneix a la batalla. A part de la retirada d'Israel de gener a juny de 1985, la guerra civil continua assetjant el país, amb l'oposició entre diferents faccions, els xiïtes del moviment Amal contra els drusos, Hizbol·là o els palestins de la OLP (''Guerra dels camps'').

En total, es calcula que aquesta guerra provocà més de 150.000 morts, més d'un milió de libanesos desplaçats per tot el país, i 800.000 emigrats. Sobretot, la guerra provocà una intensificació del replegament de les comunitats. La guerra troba un final el 22 d'octubre de 1989 amb la firma dels acords de Taïf a l'Aràbia Saudita, que preconitzen la desconfessionalització del règim. No obstant això, la pauta comunitària se segueix conservant avui dia, mentre que nombrosos punts inclosos en el text de l'acord han acabat sent paper mullat.

2 . A. La ingerència siriana en la reconstrucció del Líban: cap a una "primavera libanesa"

Després de 25 anys de guerra civil, la prioritat se situa en la reconstrucció. Aquesta es desenvolupa sota la tutela siriana: després d'un acord signat el maig de 1991 entre els dos països, el Líban harmonitza la seva política exterior i cultural, així com la seva economia amb Síria, mentre que l'exèrcit sirià es queda al Líban i l'exèrcit israelià al sud del Líban, on Hizbol·là continua combatent malgrat l'objectiu de desarmament de les milícies que pretén el govern libanès.

Els reptes de la reconstrucció són nombrosos: reconstruir l'Estat, aconseguir dinamitzar una economia feble i una moneda (lliura libanesa) encara més feble, així com tractar la qüestió de la població desplaçada. Rafic Hariri, president del govern nomenat el 1992, llança una política de reconstrucció i de grans obres. No obstant això, els atemptats continuen sacsejant el país el 1994 i, l'any següent, Hizbol·là reprèn els combats contra Israel. Aquests combats acaben l'abril del 2000 amb la retirada israeliana. En política interior, Síria imposa la seva voluntat, aconseguint que confirmin el general Emile Lahoud com a candidat a l'elecció presidencial d'octubre de 1998.

Però la retirada israeliana, així com la mort del president sirià Hafez al Assad el 10 de juny de 2000, modifiquen el context. Aquests fets provoquen protestes populars, per denunciar les dificultats econòmiques, la corrupció, els fraus electorals, i la presència siriana. Entre 2000 i 2001, s'organitzen nombroses manifestacions estudiantils per expressar el cansament dels libanesos enfront d'aquesta situació. Personalitats religioses, cristianes i fins i tot druses, s'afegeixen a la crida en favor de la retirada de l'exèrcit sirià.

La ingerència siriana també és objectiu de l'administració americana i de França, que el 2 de setembre de 2004 dipositen la resolució 1559 davant del Consell de Seguretat de les Nacions Unides: aquesta resolució exigeix la retirada de l'exèrcit sirià, el desarmament de les milícies (entre les que es troba Hizbol·là), i la celebració d'eleccions lliures i lluny de la influència siriana. Alhora, mentre el mandat del president Emile Lahoud arriba al final, a la tardor de 2004, Síria força el Parlament libanès a votar una esmena constitucional per perllongar el mandat del president fins al 2007. Diversos diputats s'oposen a aquesta decisió, i Rafic Hariri dimiteix el 20 d'octubre de 2004, per ser reemplaçat per Omar Karamé.

El 14 de febrer de 2005, Rafic Hariri és assassinat, fet que suscita una cohesió nacional sense precedents. Les manifestacions es multipliquen a Beirut i l'anomenada "primavera de Beirut" el 14 de març de 2005 aconsegueix reunir un milió de persones. Els libanesos denuncien la ingerència siriana, segons ells responsable de l'assassinat de Rafic Hariri, i exigeixen eleccions legislatives lliures. Davant d'aquestes pressions, internes i externes, el govern pro-sirià dimiteix, i Síria replega les seves tropes l'abril de 2005. Després de l'escrutini de maig-juny la nova escena política libanesa és molt diversa: Saad Hariri (fill de Rafic Hariri) guanya a Beirut i les regions sunnites; Walid Jumblatt (líder drus) guanya a Xouf, mentre que Amal i Hizbol·là es fan amb el Sud. Del costat maronita, el general Michel Aun comparteix la regió del Mont Líban amb Saad Hariri.

2 . B. La segona guerra del Líban (2006): els libanesos davant seu destí

Si el Líban es va recuperant poc a poc d'aquests esdeveniments, la calma dura poc temps. L'estiu de 2006 està marcat per una guerra al sud del Líban que oposa Hizbol·là i Israel. Aquesta guerra, que dura només un mes (juliol-agost de 2006) se salda però amb 1200 morts libanesos i 163 israelians. Això accentua la polarització política al sí del Líban entre, d'una banda, Hizbol·là, Amal i el general Aun (pròxim a Hizbol·là) i, d'altra banda, el govern, així com els seus seguidors sunnites, drusos i maronites. Els problemes no resolts són nombrosos: entre d'altres, el Tribunal Especial per al Líban (establert després de l'assassinat de Rafic Hariri), el desarmament de Hizbol·là, i les relacions amb els Estats Units, França i Síria.

Al centre de la polèmica política, Hizbol·là crida aleshores a la constitució d'un govern d'unió nacional i organitza manifestacions populars i concentracions a Beirut. Això accentua les tensions i incrementa la crisi política al Líban: si bé el mandat del president acaba al novembre de 2007, el Parlament no aconsegueix escollir un successor. Durant 6 mesos i després de 14 escrutinis, el Parlament acaba per triar el 25 de maig de 2008 un nou president: el general Michel Sleimane, comandant en cap de l'exèrcit libanès. Fouad Siniora és reconduït com a president del govern, i forma un cabinet amb 30 ministres dels quals 16

pertanyen a la majoria antisiriana, i 11 a Hizbol·là. El govern estableix com a objectiu tornar a la calma i celebrar eleccions legislatives a la primavera de 2009.

El 7 de juny de 2009, les eleccions les guanya per majoria absoluta (71 escons de 128) la coalició antisiriana dirigida per Saad Hariri, que compta amb els drusos de Walid Jumblatt, les Forces Libaneses i la Falange. Hizbol·là, Amal, i els partidaris del general Aun aconseguixen 57 escons. Saad Hariri és aleshores nomenat Primer Ministre i ha de formar un nou govern. Hizbol·là exigeix la formació d'un govern d'unitat nacional, però les dues parts no aconseguixen arribar a un acord: el 10 de setembre, Saad Hariri dimiteix, per falta d'acord. El 16 de setembre, el Parlament torna a investir Hariri i li encarrega la formació d'un govern d'unitat nacional. Després de 5 mesos d'impàs, el 9 de novembre es forma un govern d'unitat nacional. Els resultats de la recerca duta a terme pel Tribunal Especial pel Líban, però, implica membres de Hizbol·là, cosa que provoca la dimissió de Hizbol·là i els seus aliats del govern d'unitat. Finalment, el gener de 2011, la coalició de govern s'enfonsa.

La situació política canvia quan, el 25 de gener de 2011, el Parlament decideix dipositar la seva confiança en Najib Mikati, candidat de Hizbol·là. El nou govern, format després de 5 mesos de negociacions, acorda 19 ministeris per Hizbol·là i els seus aliats.

2 . C. La crisi siriana: enèsima amenaça a l'estabilitat libanesa.

La crisi siriana augmenta la forta polarització de l'escena política libanesa entre els partidaris del règim sirià ("partits del 8 de març") i els anti-règim ("partits del 14 de març"). Els cristians es divideixen entre col·laboradors del general Aun que formen part del 8 de març, i els "sobiranistes" del 14 de març (Samir Geagea i Amine Gemayel, principalment).

El primer ministre Najib Mikati dimiteix el 22 de març de 2013 a causa de la qüestió de l'adopció d'una nova llei electoral en vistes a les eleccions legislatives, inicialment previstes per a juny de 2013. Tammam Salam, membre de l'ala moderada del "14 de març" i diputat de Beirut, és designat primer ministre el 6 d'abril amb l'objectiu de formar un govern que tingui com a tasca principal l'organització d'eleccions i relançar les institucions, en un context de crisi política, institucional, econòmica i de seguretat.

El 31 de maig de 2013, el Parlament libanès decideix prorrogar el seu mandat fins al 20 de Novembre de 2014, ajornant també les eleccions legislatives que havien de tenir lloc al juny de 2013. L'absència d'acord sobre la llei electoral, així com la situació de la seguretat són la raó d'aquests ajornaments.

Aquesta inestabilitat governamental és encara més difícil de combatre tenint en compte la crisi siriana que centra les preocupacions sobre seguretat dels libanesos. En aquest context, l'11 de juny de 2012 els diferents partits polítics acorden la declaració de Baabda, que expressa l'adhesió dels partits polítics a la unitat i l'estabilitat del país i preconitza una "política de dissociació " davant la crisi siriana.

Si bé tots els actors libanesos volen evitar una espiral, la crisi siriana contamina poc a poc el Líban: llançaments d'obusos, incursions sirianes al Líban (al Nord i la vall de la Bekaa), tensions en els camps de refugiats palestins, assassinats polítics etc. Principalment des de l'estiu de 2013, les tensions s'han anat accentuant (atemptat amb cotxe bomba a Beirut, doble atemptat a Trípoli). Un dels efectes principals de la crisi siriana és l'arribada massiva de refugiats de Síria: segons l'ACNUR, al setembre de 2013 hi havia 757.000 refugiats enregistrats, als quals s'afegeixen 50.000 refugiats palestins de Síria, així com 50.000 libanesos que vivien a Síria. Entre els que ja hi eren i els que han arribat recentment, el Líban compta avui amb més d'un milió de sirians dins el seu territori.

3. Per saber-ne més

MED. CRONOS.

El dia a dia de les revoltes i les transicions a la riba sud i est de la Mediterrània. Cronologia elaborada per Hugo Gallego
http://www.iemed.org/dossiers/dossiers-iemed/mon-arab-i-mediterrani/onada-de-canvis-al-mon-arab/cronologia-per-paisos?set_language=ca

Anuari de la Mediterrània

When the Syrian Crisis Sheds Light on the Lebanese Crises. Myriam Catusse, IEMed Mediterranean Yearbook Med.2013
<http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/iemed-2013/Catusse%20Syrian%20Crisis%20Lebanon%20Crisis%20EN.pdf>

The Fragile Balance in Lebanon: Domestic Tension and Foreign Pressure. Karam Karam, IEMed Mediterranean Yearbook Med.2012
http://www.iemed.org/observatori-en/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/med.2012/Karam_en.pdf

L'obstinada resistència al canvi del Líban. Oussama Safa, Anuari IEMed de la Mediterrània Med.2011, 2011
http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/med.2011/Safa_cat.pdf

afkar/ideas

Líban en el contexto convulso de Oriente Próximo. Entrevista con Georges Corm, economista e historiador. Per Natalia Sancha, afkar/ideas núm. 36
<http://www.afkar-ideas.com/article/?id=5080>

Elecciones 2013 en Líbano: ¿más de lo mismo? Amaia Goenaga Sánchez, afkar/ideas núm. 36
<http://www.afkar-ideas.com/article/?id=5088>

La crisis siria y el islamismo suní en Líbano. Amaia Goenaga Sánchez, afkar/ideas núm. 35
<http://www.afkar-ideas.com/article/?id=5008>

Líbano, la primavera que no llega. Juan Ruiz, afkar/ideas núm. 33
<http://www.afkar-ideas.com/article/?id=4863>

Focus IEMedObs

Lebanon in the Midst of the "Arab Spring": Plus Ça Change... Benedetta Berti, Focus núm. 81, 02/2012
http://www.iemed.org/observatori-en/arees-danalisi/arxius-adjunts/copy_of_focus-en/81-Berti2.pdf

Lebanon: Current Domestic and Regional Situation and Outlook. Riad Kahwaji, Focus núm. 80, 02/2012
http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/copy_of_focus/80-Kahwaji.pdf